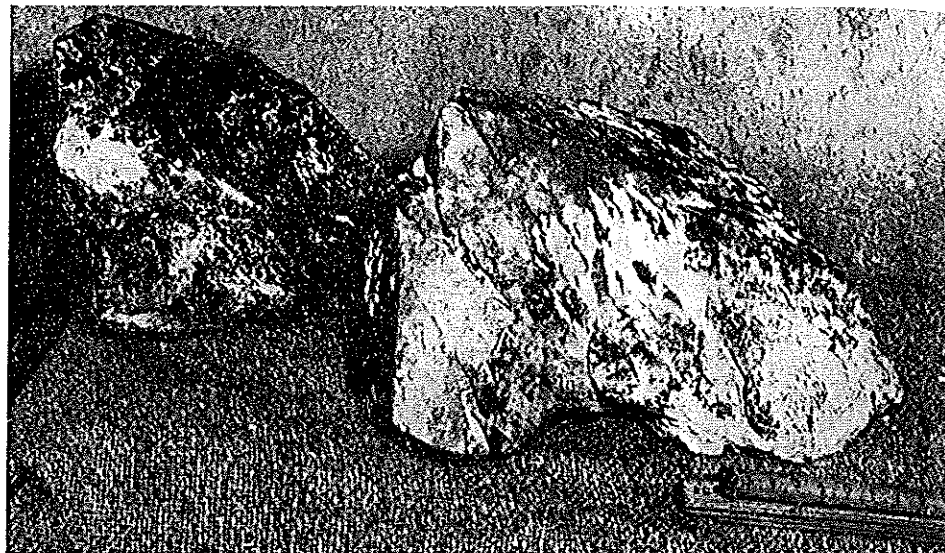

Červen 1966

NÁLEZ VELKÝCH KRYSTALŮ
ZÁHNĚDY NA SKARNOVÉM LOŽISKU
VE VLASTĚJOVICÍCH,
SZS. OD LEDČE NAD SÁZAVOU

zpráva

V září roku 1964 pokračoval vlastějovický závod v ražení podložní průzkumné chodby 5. patra v pyroxenických skarnech s ojedinělými žilkami pegmatitu a kalcitu. V posledních metrech chodby byla zastižena svislá pegmatitová žíla směru h 8, značně porušená trhlinami směru h 11, se sklonem 70° k jz. Zjištěná mocnost žíly je 1,5–2 metry. Po odstřelu čelby se na pravém boku chodby, ve vzdálenosti asi tří metrů od čelby, objevila v pegmatitu dutina o rozměrech $90 \times 70 \times 120$ cm, která byla do dvou třetin vyplněna úlomky živce a dobře omezenými krystaly záhnědy až 60 cm velikými.

Záhněda i ametyst byly na vlastějovickém ložisku zjištěny již před rokem 1895 (1) a to v pegmatitu na západním svahu vrchu Fiolníku. Nově je popsán jen ojedinělý výskyt křišťálu v dutinách pegmatitu z Malešova, jz. od Kutné Hory (2). Ve Vlastějovicích našel I. Vavřín pouze jediný případ, kdy dutina po fluoritu byla vyplněna mladším křemenem.

Nově zjištěná dutina s krystaly záhnědy je 12 metrů na jz. od měř. bodu 332, v hloubce 58 metrů pod povrchem. Pegmatitová žíla je svisle zonární, její vnější zóny jsou tvořeny bílým plagioklasem s jedinci až 5 cm velkými a alotriomorfním křemenem. Plagioklasy jsou lemovány na

jedné straně draselnými živci. Celek pak doplňují nehojné krystaly fluoritu až jako třeshňová pecka velké. Střední zónu o mocnosti až 1 metru tvoří blokový pegmatit s růžovými draselnými živci a křemenem. Jedinci draselného živce dosahují velikosti až 25 cm. Do zmíněné dutiny ústí dvě trhliny spoře vyplněné jílovými nerosty. Ve stěnách dutiny pozorujeme zřetelné naleptání živce, jádrový křemen je narušen pouze nepatrně.

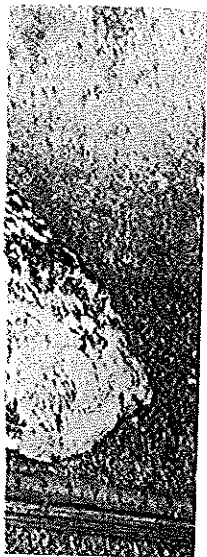
Větší část výplně je tvořena úlomky růžového draselného živce s perleťovým leskem, méně hojné jsou „vyvětralé“ větší hypidiomorfně omezené krystaly živce a úlomky naleptaného křemene, až 2 cm velké. Ve střední a spodní části je výplň stmelená žlutozeleným jílovitým nerostem, nejspíše halloysitem (stanoven rentgenometricky) spolu s kalcitem v brekcii. V ní byly nalezeny dva 4 cm velké dokonalé sloupcovité terminální krystaly záhnědy. Jen ojediněle se tu vyskytují naleptané zlomky menších krystalů.

Střední a spodní okraje dutiny jsou lemovány velkými sloupcovitými krystaly záhnědy zakončenými klenci (plochy 1011, 0111, 1010). Vyznačují se obvyklým vodorovným ryhováním hranolových ploch, podle nichž často také po dvou srůstají. Krystaly záhnědy nejsou uchovány neporušené, bývají rozlámány na kusy 10–20 cm velké a jejich pukliny i povrch bývají povlečeny bílým kalcitem. Barva krystalů zá-

232

světlo zelený / matný

*plát uzavřen Dr. Vozelovým
jako montmorillonit*

zprávy

živci. Celek pak fluoritu až jako ední zónu o moc-
olokový pegmatit
vci a křemenem.
losahují velikostí
dutiny ústí dvě
ilovými nerosty.
eme zřetelné na-
emen je narušen

řena úlomky rů-
s perleťovým
„vyvětralé“ větší
krystaly živce a
nene, až 2 cm
části je výplň
vitým nerostem,
roven rentgeno-
i v brekcii. V ní
velké dokonale
ystaly záhnědy.
ytují naleptané

lutiny jsou le-
vitými krystaly
ci (plochy 1011,
obvyklým vodo-
vých ploch, po-
dvou srůstají.
hovány neporu-
kusy 10–20 cm
vrch bývají po-
va krystalů zá-

hnědy je žlutohnědá, úlomky do 5 mm bý-
vají i průhledné.

Spektrální analýza provedená v Ústavu
nerostných surovin v Kutné Hoře zjistila
v nich kromě převládajícího obsahu Si pro-
blematický obsah B, v množství menším
nežli 1⁻³ prvky Al, Ca, Co, Cu, Mg, Mn a
v množství 1⁻² Fe. Pozoruhodný je však
obsah W v množství 1⁻¹. I. Vavřín (2) zjistil
na vlastějovickém ložisku při spektrálních
analýzách pegmatitových nerostů pouze
jediný případ problematické přítomnosti W
(amfibol). Určení původu wolframu by si
vyžádalo jistě především pečlivého srovná-
nání s nálezky na jiných nalezištích. I. Vav-
řín prozkoumal na magdalénském úseku
vlastějovického ložiska 70 pegmatitových
žil, z nichž za nejběžnější pokládá typ
s plagioklasy, s podřízeným množstvím
draselných živců, s křemenem a téměř
vždy s fluoritem. Na kontaktech s okolní
horninou vyskytují se: amfibol, biotit, ortit
a titanit. Křemen tvoří souvislejší polohy
pouze ve dvou případech, draselný živec
převládá v pěti případech. Pouze 11 žil je
až 70 cm mocných, mocnějších z nich je
pouze osm žil.

Výskyt záhnědy v krystalech dobře vy-
vinutých v popsané velikosti je na vlastě-
jovickém ložisku zjevem poměrně velmi
vzácným. Jiří Čujan

Literatura:

- KATZER F.: Verhandlungen der k. k. Geol.
Reichsanstalt, Wien 1904, p. 198.
- VAVŘÍN I.: Pegmatity magdalénského skar-
nového ložiska u Vlastějovic, Sborník Ná-
rodního muzea, Praha 1962, řada B.

DALŠÍ LOKALITY DEVĚTSILU PETASITES JAPONICUS (SIEB. ET ZUCC.) MAXIM. SUBSP. GIGANTEUS KITAM. V ČESKOSLOVENSKU

Když v tomto časopise vyšla zpráva
o výskytu devětsilu japonského v ČSSR,
byly již známy další lokality tohoto druhu
u nás. A. Skalická a V. Skalický jej zjistili
v zahradě zámeckého parku na Orlíku, a
podle dokladového materiálu jsou to opět
pouze rostliny androdynamické. Ani v tom-
to případě se nepodařilo zjistit alespoň
přibližný rok výsadby: lze jen předpoklá-
dat, že devětsil japonský byl na Orlíku
pěstován od poslední větší úpravy přísluš-
ného zahradního oddílu, tedy již koncem
minulého století.

Podle sdělení R. Horného z Národního

muzea v Praze byl tento druh patrně vy-
sazen dále v Libušíně údolí u Třebíče a je
nejspíš pěstován i na dalších místech,
v soukromých i veřejných zahradách.

Tento předpoklad bude jistě správný, po-
něvadž v létě lze listy devětsilu japonského
snadno zaměnit s listy domácího druhu
Petasites hybridus (L.) GAERTN., MAYER
et SCHERB. Následující tabulka zachycuje
nejdůležitější rozlišovací znaky našich
dvou nejběžnějších devětsilů a devětsilu
japonského (tab. 1).

Je tedy devětsil japonský obrovský snad-
no rozpoznatelný především v době květu
(od dubna do května), kdy je nápadný
svými širokými lodyžními šupinami (obr.
1). Na začátku rozkvétání jsou nahlučeny
pod sblíženými hrozný úborů a po odkvětu
jsou již na lodyze rozloženy rovnoměrněji.
Ovšem nápadná velikost těchto lodyžních
šupin je opět nejdůležitějším znakem a
není možná záměna.

Uvedené znaky jistě pomohou mnohým
regionálním floristům odhalit další loka-
lity, kde byl *Petasites japonicus* vysazen,
nebo místa, kde roste zplaněle. Sdělení
o dosud přehlíženém výskytu tohoto druhu
zašlete laskavě na adresu autora, pokud

Petasites japonicus subsp. *giganteus*. Androdyn-
amický exemplář v květu. Foto dr. M. No-
váček

